

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: Za ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU sa dostavom u kuću
mjesečno K 1.25, godišnje K 15.—. Za INOZEMSTVO K 23.—.
Plativo i utuživo u Šibeniku.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

Izlazi utorak, četvrtak i subotu

Telefon br. 31. — Čekovni račun 71.049

UPRAVA „Hrvatske Rieči“ nalazi se u „Hrvatskoj Tiskari“ — UREDNIČTVO
na obali br. 248. prizemno. — Tisak „Hrvatske Tiskare“ (Dr. Krstelj i drug).

Izdavatelj i odgovorni urednik **Dr. MARKO SKOČIĆ.**

OGLASI PO CIENIKU.

God. IX.

ŠIBENIK, četvrtak 15. svibnja 1913.

Broj 828

M I R.

Obzorje se vedri.

Poslije sedam mjeseci krvavog sukoba balkanskog sa Turskom, evo nastaju dani mira, koji će obradovati, koliko izmorenu i pobjedjenu Tursku, toliko slavodobitne, ali jednako izmorene Balkance, a toliko opet iztrzanu u toli dugom očekivanju, majčicu Evropu.

I dok svjetsko novinstvo piše o miru kao gotovoj stvari, dok je veselje u Izraelu veliko, jer su minuli Evropu teški dani gigantskog sudara, dotle se mi malo veselimo, imajući na umu, da tišina počima iza sedam dugih mjeseci grmljavine i olakša.

Evropski ratni sukob nije se doduše zbio, ali je i tako duga mobilizacija neka vrst ratnog sukoba, koji za sobom ima užasnih posljedica.

Ostavimo druge evropske države, hajmo malo da vidimo kako je s onom, pod kojom smo mi, kako je s Austro-Ugarskom monarkijom!

Posljedice mobilizacije u našoj državi tako su strašne i kobne, da niko pametan i ne sumnja u težinu položaja naroda monarkije. Otkad je buknuo balkanski rat doživili smo preko 400 milijona insolventija, a koliko bi ih bilo još, da država mnoge nije pokrila plaštem shvatljivog milosrdja! Vidili smo kako se je pred mjesec dana tužio bivši bečki ministar Weisskirchner, kad je obzirom na užasno ekonomičko stanje u zemlji, doviknuo vodećim krugovima Austro-ugarske: *aut, aut!*

Ni bečke novine ne taje jedno stanje naroda monarkije, u koje nas baci toli duga mobilizacija. Ove se pače trude, da nadju način, kojim će se popraviti što je propalo ili što je na putu da propadne. Pa evo kako svjetuju vodeće krugove Austro-ugarske: neka jačaju što je moguće više, dualizam, i neka podižu blagostanje pučanstva.

Ali tko će uvjeriti bečke novine, da im je prvi savjet loš, vrlo loš, e koristi monarkiji.

Jačanjem dualizma dominiraju u državi doduše Niemci i Magjari, dopuštamo dakle da monarkija raste u nutrinji, ali gubi ugled prema vani. Jer htjela ne htjela magjarska i njemačka gospoda, moraju se već jednom sprijateljiti s činjenicom, da su Južni Slaveni ipak jedan faktor, o kom treba da se vodi račun. To su dokazali i zadnji događaji: iznimno stanje u Bosni i Hercegovini, pak odavno uvedeno u

Hrvatskoj, te iznimno stanje, koje se je htjelo svaki čas uvesti u Dalmaciju. Činjenica pak, da je narod ovih zemalja bio pasivan u događajima, još većma potvrđuje e su Jugoslaveni faktor, na koji se računava...

Ta sjećamo se dobro, kako je ono ciknula „Reichspost“, kad i „Narodne Novine“ u Zagrebu ne moguše a da se ne provesele nad padom Skadra. „Čemu je onda uveden komesarijat?“ — kriknula je „Reichspost“ i mnogo nam svojim krikom rekla. Dakle prvi je savjet bečkih novina loš i s njim se monarkija ne će pomoći. A drugi je čudan i gotovo bespredmetan, jer je u ovim i ovakvim prilikama, nemoguć.

Kako ćeš podizati blagostanje, kad ti fali sredstava, koje si potrošio, a mogao si ih i ne potrošiti!

Svak vidi, da bečko novinstvo loše svjetuje Austro-Ugarsku. Loše ju je svjetovalo i onda, kad joj je mečalo pred oči Albaniju, sbog koje se je ona najvećma zatrčala i izložila, a uzalud, jer eto, bilo što bilo od Albanije, ne će bit ono, što je u početku mislila diplomacija Austro-Ugarske.

Novine bi bečke bolje poslužile sreći Austro-Ugarske, kad bi bile iskrene, pa joj srce na dlanu otkrile gdje je boli i što joj fali.

Naš se glas uopće ne čuje, s toga mi monarkiju i ne svjetujemo. Ali, ako Austro-Ugarska ima još pravih i iskrenih prijatelja u svijetu i kod kuće, oni će joj istinu kazati, o kojoj je u duši i ona uvjerenja, ali koju ne će nikad da izvrši. Ta je istina stalna i neumoljiva; stalnost joj u temelju, koji je također istina.

Reći će Austriji pravi prijatelji — ako ih imade: — podaj Južnim Slavenima što ih po pravdi i pravici ide, jer su oni ipak faktor....

Mi međutim ne vjerujemo da će Austro-Ugarska ikad promjeniti svoje držanje prema Južnim Slavenima, a to je ona njezina stara rana, koja će je boliti uvijek, koja će je mučiti uvijek, pa makar rata i ne bilo.

Mir dakle, koji će doći, ne nosi sobom posljedice mira, nego posljedice rata. Pa jedan je takav mir!

Povijest se opetuje..

Crna Gora mora predati Skadar veselilama. Udes Skadra je odlučan. Ali će svakako u povijesti ostati zlatnim slovima zabilježena nastojanja jednog vladara i

njegova naroda, da sačuvaju tradicije junštva i slave, za koje je mala Crna Gora kroz vijekove zaslužila zadivljenje Europe.

Kao pred trideset i pet godina, i sad je kralj Nikola u ovom ratu upravljao ratne operacije.

Pred 35 godina bio je u potpunosti snazi i bez brige je mogao ići pogibli u susret i izlagati se mukama i patnjama. Danas, starac od 70 godina, mogao se je još bez straha sukobiti s neprijateljem, ali je više od jednog puta morao sustati pod jarmom godina. Pred nekoliko sedmica, uzprkos savjeta njegovih generala, shrvan i u ognjici, htio je ipak pratiti operacije na konju.

Radi ognjice su mu drhtale uzde u rukama, pomanjkavalo mu je fizične snage, da uzdrži živahna konja. Na jednom je bio prisiljen sjahati, ali nije napustio ratne pozicije. Dočepao se jednog motrišta, pratio je na taj način ratovanje, i nije se udaljio, dok nije prestalo ratovanje.

Oni, koji su imali prigode, da se približe starom vladaru u teškim časovima — a dosta ih je prebrdilo — mogu pojmiti neslomivu energiju ovog vladara malog naroda i shvatiti riječi, što ih je izgovarao u časovima prije pada Skadra. Sjećajući se okršaja i bojeva prošlog doba, niko ne može sumnjati o njegovom postupanje prema pobjedjenim.

Hrabri kralj Nikola duboko se divi junacima a ovo udivljenje je pokazao u svojim stihovima i razgovorima. Iza predaje Nikšića, koji se je branio junačkim otporom u ratu 1877., turski su se generali ozbiljno bojali za svoj život. Ali Knjaz, koji je osobno prisustvovao predaji zastava, naredi da se sa svim ratnim zarobljenicima postupa sa osobitim obzirima, na što su oni imali pravo radi pokazanog junaštva, i izgovorio je pred njima znamenite riječi. Naglasio je, da ne vodi rata radi ambicije osvajanja, već samo da o slobodi predjele, koji su uvijek pripadali srbskom narodu, da štije hrabrog neprijatelja i da će kao dragocienost čuvati i one otomanske trofeje, ne kao uspomenu na poraz Sultanova oružja, nego u počast poštenim neprijateljima. U večer je pozvao na gozbu sve više časnike.

Povijest se opetuje. I tada je bio odlučni čas, u kom se je Crna Gora na šla protiv Europi i pred prijateljima Austrije, a Knjaz se sjeti kralja Karla Albrehta. Iza Jutkidola, kad je crnogorska vojska bez zapreke mogla napredovati, u Bileću je intervenirao predstavnik Austrije

o njemu — pogotovo iza spomenutih triju kritičara, kojim momče-golobradče kao što je dr. Vukić, nije ni izdaleko doraslo.

Odmah pri početku dr. Vukić Terziški ističe o Šimunoviću: „Svršio je nekoliko razreda pučke škole, te četiri razreda preparandije u Arbanasima kraj Zadra“. Šta nam je to trebalo?! Ona riječ „nekoliko“ karakterizuje nam dušu i namjeru veleuč. g. profesora. On će vrlo dobro kao Arnaut iz Arbanasa (još bi, kad bi njegovu gonili, mogli k tomu dodati: kraj Zadra, u Dalmaciji...) znati, da pučki učitelj prije nego u preparandiju udju, moraju svršiti, ne kao za gimnaziju „nekoliko“ razreda pučke škole, već svukoliko, t. j. svih šest, pa još i dva razreda svetačno-nedjeljne škole, budući da se zahtijeva navršena 14 g. života, a osim toga i prijamni ispit u opsegu nauka po osnovi za opće pučke škole.

Ovo je dakako navadjanje sve suvišno, jer ljudi nijesu kao mrtva materija, da se njihova vrijednost i znanje može odrediti aparatima i dekretima, ali sam se toga morao dotaknuti, da javnost vidi ozbiljnost Vukićeve kritike i tendenciju te ozbiljnosti. Iza toga g. dr. prof. trubi neobrazovanost Šimunovićevu: „Ne pozna niti jednog svijetskog jezika, a kamo li da je na njima nešto originalna pročitao...“. Zatim još ori: „Šimunović nije svršio nikakvih visokih škola, a niti je zašao u centre evrop-

general Thömmel, da zaustavi pobjedonosno marširanje.

— Naredba mog vladara — reče on — glasi, da vojska Vaše Visosti ne ulazi u Bileće; ako to ipak učinite susresti ćete ćete moga Cara.

Crna Gora je imala proti sebi ne samo javne protivnike nego i tajne, koji su bili spremni da se upletu, kako se ne bi okoristilo uspjehom. Da izazove jedne i druge i u druge bilo bi odveć smiono, i značilo bi sigurno poraz. Ali iz prolijevanje krvi kao poslije Novare, bi nikla još življa i jača ideja crnogorske neovisnosti.

I tad je govorio o abdikaciji. Jedne večeri, skupivši oko sebe poglavice svoje vojske — kao i sad — prikazujuć im kritičnim politički i vojnički položaj, što su ga događaji bili stvorili, rastumači im, da napasti u ovakim prilikama izdati i potajane neprijatelje, značilo bi ići u susret sigurnom porazu.

Ne smeta — poviče tada Knjaz Nikola bacivši kapu na zemlju. — Ako vi hoćete, ja vam kunem svečano, da ću biti Karlo Albreht Petrović! Samo neka moja smrt i moja žrtva pripomogne crnogorskoj stvari!

Posjed Skadra i cijelog njegovog jezera bio je od godina san Crne Gore, osobito otkada je, hvala podhvalu talijanskog kapitala, jezero željeznički spojeno sa Barom, slobodnom lukom, po kom plovi više brodova, radi šta se je razvila dosta znatna trgovina.

Jezero je, po crnogorskom shvaćanju, predstavljalo budućnost i razvitak malog kraljevstva.

Bezvjerceri u stranci prava.

Svrha mojega članka pod gornjim naslovom, štampanog u br. 815 „Hrv. Rieči“ (22. IV. o. g.) bila je ta, da i on doprinese jedan kamičak u nastojanju oko izglađenja prepirke među dalmatinskim pravašima.

Medju primjerima navedoh i to, da je „Hrv. Rieč“ u lanjskoj „Mladosti“ bila preporučivana kao najbolji kat. list iza „Dana“, „Hrv. Kruna“ pak da je bila uvrštena među zle listove a Prodan proglašen liberalcem.

Zbog ovoga bio sam pozvan na odgovornost od uprave hrv. kat. akad. prosvj. društva „Pavlinović“, kojemu sam članom. Uprava mi piše: „Taknuo si se o „Mladost“ dajući joj u usta od Tebe

izmišljene i skroz neistinite riječi kao da bi ona lani preporučivala „Hrv. Rieč“ kao najbolji kat. list iza „Dana“, a „Hrv. Krunu“ da je utvrdila među zle listove i Prodana u liberalce. Podnećeš nam dalje na temelju onoga, kao da upotrebljujemo kat. pokret u podle svrhe“. Onda me uprava poziva, da svoje tvrdnje ili dokazem ili dostojno ispravim i požalim.

Ja ću dakako odabrati ono prvo, i citatima iz lanjske „Mladosti“ odmah ću dokazati svoju tvrdnju.

No prije toga moram ispraviti ugl. upravu u zadnoj gore navedenoj rečenici iz njezina poziva. Nijesam naime u svome članku nikome a najmanje upravi „Pavlinovića“ podmetnuo ono što ona tvrdi, i to niti na temelju pisanja lanjske „Mladosti“, niti na temelju ičesa drugoga. To bi se protivilo svrsi onoga mog članka, kako izloži malo prije.

Upravu pak „Pavlinovića“ niti izdaleka ne htjedoh bilo zbog čega okriviti, pače u nju imam potpuno povjerenje. Sada neka lanjska „Mladost“ dokaže, da riječi, što sam joj ih dao u usta nijesu od mene izmišljene i kroz neistinite.

U 2 broju (od veljače) medju odgovorima uredništva „Mladosti“ na stražnjem omotu stoji doslovno: „Don B. S. — Pitaš, zašto ne uvrstimo „Hrvatsku Krunu“ u zle listove. Jedan drugi pak traži, da je uvrstimo u dobre i to za dan današnji još potrebitije od samih katoličkih! I ovaj potonji spada po položaju i po znanju, koje je nekad morao imati — barem kod ispita teoloških — u inteligenciju. Bit će ih pak i više takovih i zato je dužnost uredništva „Dana“, da ono s diplomatima oko „Hrv. Krunu“ u i izvan uredništva progovori ozbiljnu riječ. „Mladost“ nije za takve stvari“. (Sve podvučeno je i u „Mlad.“) Tu se dakle uredn. „Mladosti“ slaže s gospodinom Don B. S. da bi trebalo „Hrv. Krunu“ ubrojiti medju zle listove.

Neposredno iza toga nalazi se ovaj odgovor nekome: „M. K. S. — Vama je „Hrv. Rieč“ prava kost u grlu. Zašto? Mi ondje opet ističemo, da se ona drži vrlo ispravno i da je zato vrijedna preporuke kao najbolji pravaški list i u Izvan Dalmacije. Mi ju postavljamo odmah iza „Dana“ (ja podvukoh). — Jesam li dakle ja to izmišljao?

Predjmo sada na 3. broj U odgovorn u. gospodinu „J. V., st. iur. Zadar“ kaže se: „..... moram priznati, da se R (t. j. „Hrv. Rieč“, op. moja) dobro drži, a K (t. j. „Hrv. Kruna“, op. n.)

kao „rijetko tko kod nas tako ocrtao razliku izmedju gradskog života i života u bujnoj prirodi“.

Zar čovjek može izvrsno prikazati razliku izmedju osoba kulturnih i nekulturnih, ako on nije sam kulturni ili drugim riječima: ako on nije naobražen t. j. ako nema „istančanu naobrazbu“ — što se g. prof. dr. toliko trudi da to Šimunoviću poreče!?

G. dr. prof. Vukić pače čisto ističe Šimunovićevu „fino ironizovanje“, a zar se za to neće baš „istančane“ kulture i ukusa?!

Nu spomenuo sam odmah u početku da se Vukićeva kritika odlikuje protivurječjima, što ćemo još dokazati.

Čitatelji i sami znadu po samoj svjetskoj književnosti, ako za znanost služe i opstojte visoke škole, da za lijepu književnost one nijesu od potrebe, pa je sasvim suvišno pobijati besmislice dra. prof. Vukića.

Dosta je da se samo sjetimo slavnoga M. Gorkoga i R. Burns-a. Prvi je priznat kao vrstan pripovjedač po svoj Evropi i ako mu fali i visoka i srednjoškolska izobrazba. Burns je jedan od prvaka engleskog lirskog pjesništva i danas kao i u svoje doba, unatoč toga, što ni pučke škole svršio nije. Slično je i za druge grane umjetnosti. Primjer su nam Meštović, Bukovac, Poussin.

Najveći engleski filozof Spencer ne

Vukićeva „kritika“ o Dinku Šimunoviću.

„Talenat je ptić, koji se gnijezdi gdje ga je volja: sad u divljoj pustinji, sad u podstriženom vrtu.“

H. Sienkiewicz.

U 107. broju „Riječkog Novog Lista“ počela je izlaziti „kritika“ o pripovjedačkom radu D. Šimunovića iz pera dra. prof. A. Vukića.

Žalosna je pojava, da većina naših takozvanih kritičara pišu svoje kritike iz dvaju poriva: ili da nekoga hvale ili da ga grde. Takvi se pamfletisti obično više odnose na osobe, nego li na njihova djela. Iz svakoga skoro retka onakvih kritika izviru ili lažni ditirambi, ili gruba zloba, izvrćanje, ironija, sarkazam i blasfemija. Žalosno, ali istinito.

I dr. A. Vukić je nešto umjereniji od naših nadkritičara, ili barem se trudi, i ako bezuspješno, da bude umjereniji. Rekoh: bezuspješno, jer uza sav oprez iz njegova raspravljanja prodiru sve mane naših nadkritičara. Osim toga u njegovoj spomenutoj kritici čovjek se susreće sa vrlo čudnim protuslovljima, izvrćanjima i skroz netemeljitim pretpostavkama.

Čovjek, koji nije pročitao djela Šimunovićevih, ne bi radi kontradikcija u Vuki-

ćevoj kritici mogao po njoj zaključiti, što je kod Šimunovića dobro, a što zlo: što mu je mana, a što vrлина.

Dr. Vukić se najprije obara na dra. Drechslera radi njegove „amerikanske kritike“ Šimunovićeve „Mrkodola“. Ona je kritika Drechslerova bila sasvim na svome mjestu i bila potpuni odraz javnog mnijenja i sudjenja ljudi, koji se u našu književnost pripovjedačku razumiju.

Kao iz vedra neba grom, skoro nepoznat, pojavi se prvi put sa knjigom pripovijesti izvrstan i originalan pripovjedač. Inteligentno čitalačko općinstvo ostade kao zabezegnuto, iznenadjeno. Takva što nijesu u nas doživili i čudom su se čudili. Koliko su se divili vrsnosti i originalnosti samog pripovijedanja, toliko se začuđiše i stilu i jeziku pripovjedača.

Velebnne opise, snažne i nevidjene pisac je izveo u čistom našem jeziku, možemo reći bez ikoje tehničke i internacionalne riječi — bez koje naši ljudi, rekao bih, ne mogu ni par rečenica da napišu!

Hvali dra. Drechslera se pridružiše osim ostalih i dr. Perković, pa i dr. Andrijašević, koji ne samo da je u stanju nešto lijepo ocijeniti, već je kadar i mnogo toga lijepa u pripovijesti napisati.

Za to nam bijaše skroz suvišna odluka, koju u svojoj pseudokritici dr. Vukić spominje: „Pa eto i mene da rekнем svoj sud

nažalost bezglavo, naopako". Malo niže nastavlja: „Da je ona osoba (misli se D. I. Prodana, op. m.) pred 10 godina pošla u zabit, ostalo bi joj bilo veliko ime. Danas je izgubila toga veći dio. Bi li to pak bilo štetno po samu stvar, o tom se ovdje ne govori, nego se misli samo na osobu. Tako eto prolazi sve ljudsko: I smrt treba da dodje u zgodno vrijeme!" itd. — Tu se dakle očito kaže, da je Prodana od natrag 10 godina udario krivom stazom, da se je, drugim riečima, odmetnuo u liberalce! To se još izričite potvrđuje u drugom stupcu na istoj strau (4. omota) opet u odgovoru g. Don S. B. Ovdje se prenosi citat iz „Mlađe Hrvatske" proti Prodanu, pa ur. dodaje: „Katolički svećenik" našao bi odmah taj tertium, no don Ive mjesto toga trećega daje na raspolaganje Mladohrvatima kuću za sastanke, na kojima putnici za agitaciju proti Cuvaju proglašuju najgorim neprijateljem hrvatskoga naroda Rim, Beč i onda istom Peštu. — Jadani Ive, što si dočekao! N. B. snaga smisla leži na riečima: katolički svećenik, što je podvuklo ur. „Mladosti".

Dalje ne idem, barem ne za sad. Čini se dakle, da moje tvrdnje o „Mladosti" u inkriminiranom članku nijesu baš izmišljene i kroz neistinite, naprotiv! Stoga ja nemam da što ispravim niti po- žalim.

Blaž Jurišić,
služ. fil., kat. djak.

Dvie rieči „Danu".

Moj članak „Dvie uspomene" krenuo je u živo „Dan". To sam ja i predviđjao, pak mi je stoga omogućeno, da sačuvam prisebnost duha mnogo bolje od „Dana", koji se sigurno nije nadao dočekati u ovome času moje uspomene.

„Danu" vrlo lijepo blagodarim, što me je izvolio odpremiti megju Smodlakovce. Izgleda samo malo sumnjivo, zašto „Dan" nije još g. 1910 odpremio u Smodlakovce onoga svećenika, koji je na pravaškoj skupštini u Šibeniku dao poznatu izjavu, a s njime i sve ostale svećenike i redovnike, koji su onoj izjavi zapljeskali. Možda je onda bilo još preveć rano, da „Dan" dijeli svećenici putne listove za Smodlakinu stranku!

Glavno u mom članku „Dan" je naprosto obašao. A glavu poput mačka, koji se oko vruće kaše obilziva, da se njom ne opari.

Uspomenu glede mišljenja vlč. Prodana o gospodi oko „Dana" „Dan" posve mimoilazi. Znak, da se je „Dan" napokon uvjerio, kako mu vlč. Prodana ne stoji onoliko blizu, koliko bi ga u zadnje vrijeme htio imati.

Na uspomenu glede svećeničkog sastanka „Dan" se nije osvrnuo u onome pravcu, koji sam mu ja namijenio. I tako ja moram još počekati, da me „Dan" obveseli onim praktičnim uspjesima, koje je onaj sastanak donio.

„Dan" se je zato vrlo komodno uhvatio onoga, što je čisto sporedno u mome članku, pak me izazivlje onamo, gdje mu se ja ni-pošto neću odzvatiti, jer mi je neugodno iznositi u javnost kojekakove anekdote i pikanterije, koje bi se najmanje gospodi

okolo „Dana" svidile. Ja sam svećeeik, pak mi to kao svećeniku nikako ne dolikuje.

U ostalom uvjeravam gospodu okolo „Dana", da će mi se nadati prilika i to mnogo prije nego oni misle, kada ću im moći „in camera caritatis" kao braći povjeriti, odakle meni pravo, da govorim o „nečijem migu", na koji bi bio sazvan svećenički sastanak, i da im rastumačim, u kojemu su smislu oni imali profita od lanjskog svećeničkog sastanka, odnosno u koliko su mjeri odkupili i zakupili „Dan". Nadam se, da mi u toj prilici gospoda okolo „Dana" neće moći zaniijekati, kako je i njima samima poznato, da glede tih pitanja jednako kao i ja misle još mnogi i mnogi svećenici, za koje niti sami „Dan" nebi mogao kazati, da im je uzorom Dr. Drinković, odnosno, da bi htjeli akciju Dr. Drinkovića pomoći.

(Akcija je Dr. M. D. osloboditi stranku prava od tuđinskih služnika sustava i ništa drugo. Op. Ured.)

Gospodo okolo „Dana", ustrpite se, jer strpljen — spašen.
10 svibnja 1913. M.

ŠIBENIK, 15 Svibnja.

„Hrvatska" nam na neki način zamjera, što smo objelodanili članak iz Zagreba „Čudne Pojave". Mi smo onaj članak primili od nami posve dobro poznate i uvažene osobe, pa smo clenili potrebitim objelodaniti ga, a to s razloga, što držimo da je bolje njeke pojave na vrijeme iznieti u javnost, nego čekati da u stranci traju i povećavaju kao kakva tajna bolest.

U Dalmaciji smo mi bili i previše obzirni. Molili smo, upozoravali, savjetovali privatno i u užem krugu uprave, pak je sve bilo zaludu. Čir se je na liepe sve to više širio, dok nije najposlje počeo kvariti cijeli organizam.

Prisiljeni smo bili duboko zarezati. To boli ali ozdravlja.

Eto toliko da zna „Hrvatska" što nas vodilo i vodi.

III. srednjoškolsko putovanje u francezku Švicu.

Primamo molbom da uvrstimo:

Upravo je izašlo izvješće o putovanju srednjoškolskih učenika u prošlog godini u francezku Švicarsku i Pariz. Ovo prošlogodišnje putovanje uspjelo je vrlo liepo, a sudjelovalo je kod toga 113 srednjoškolaca, nekoliko akademičara i 13 profesora, kojim je bilo povjerenstvo vodstvo i pazka nad učenicima. Od učenika bilo je 47 iz austrijskih zemalja, a među njima i Čeha, Poljaka i Slovenaca, te 13 iz Hrvatske i Slavonije, 12 iz Ugarske, 29 iz Njemačke i 13 iz Nizozemske. Učenici i profesori bili su kroz 4 ili 6 tjedana smješteni u pensionate u Lausani i Veveyu na Zenevskom jezeru, gdje su bili učenici i sistematski podučavani u francezkom jeziku po posebnim praktičnim učiteljima francezskog jezika. Osim toga se je za liepog vremena mladež bavila poglavito športovima, jašenjem, plivanjem i kupanjem, a poduzimali su se u grupama

samo da nije pohadjao visokih škola, nego nije nikad ni čuo predavanja od mudradžija s tih škola.

Koliko god bi preobilno znanje i čitanje književniku moglo koristiti, moglo bi mu jednako i škoditi obzirom na njegovu originalnost i svježinu.

Zato mi na pr. ne vidimo, da bi naš bolji pripovjedač dr. Jure Turić (pučki učitelj) poslije nego je u Njemačkoj svršio visoke škole, napisao boljih pripovijesti, nego su one što su prije doktorata bile napisane — naprotiv vidimo da je baš protivno, pa bismo mogli mirne duše reći: Niti brada kaludjera umudrava, niti doktorat umjetnike stvara.

Zalosna je činjenica, da se dr. prof. A. Vukić i pred svojim djacima, nevinim i nedozrelim često prezirom i omalovaženjem izrazuje o kulturi i stališu pučkog učiteljstva. Nakon zaslužnih i uvaženih osoba kao što su: Turić, Novak, Kuničić, Car Emina, Vid Vuletić-Vukasović, Širola, Dür, Magjer, Dvorniković, Milaković, Jakšić, Miličević, Vesellnović, Matavulj, Mirko Rački, A. Fijan, D. Šimunović i Leskovar, nije pravo jedan stališ sa sprdnjom spominjati, naprotiv baš s udivljenjem, jer osim toga što ovi posljednji spadaju među pravke naše kulture, trebalo bi još uvažiti kukavne prilike pučkih prosvjetitelja, koji uza svu nestašicu materijalnih i kulturnih sredstava, osamljeni i

zabiti ipak su medju prvima što su puno više od njih i izvan, pa bi trebalo da budu i obrani.

Dr. prof. Vukić u svojoj „kritici" suviše ističe, da Šimunović piše izreku po izreku, ispravlja i mijenja neprestano, križa, tetiči i krpari i da tako nekako skucka nekoliko araka.

I to je stvar, koja pri ocjeni umjetnine igra recimo nikakovu ulogu, niti to poništuje talenat umjetnika, već svjedoči o razvijenom ukusu i visokom pojmu umjetnosti. Preradović je istu svoju pjesmu katkada u više metara ispvjevao, pa kašnje ispravljao i odabirao; Kranjčevićeve su pjesme na mjesec u stolu čekale ponovno dotjeravanje; rukopisi don Mije Pavlinovića bijahu isprekrižani i iskrpani, da ih često nije izim njega samoga nitko drugi mogao pročitati... A genij Tolstoj?! Ne samo iza napisanja, već čak iza same korekture za štampanje bi križao, umećao, bacao, tako bi se već natiskana stvar tako preporodila, da često nije svome prvom izdanju po riječima više ni sličila!...

Ako su tako najveći duhovi služili umjetnosti, tko da Šimunoviću u tom zamjeri, pa bio to makar velikan kao Brandes, a ne istom nekakav profesor, koji valjda misli, da ima pravo o estetici suditi, zato jer je prof. književnosti! Na taj bi način i

razni izleti u Alpe, poglavito u Berner Oberland i u dolinu Chamonix pod Mont-blankom. Ujedno su priredjene dvije velike svečanosti sa športskim utakmicama, koncertima, i predstava na francezkom jeziku, kod česa su i hrvatski djaci vrlo uspješno sudjelovali. Od 1. do 10. rujna bio je priredjen posebni izlet u Pariz, kod kojeg su sudjelovali petorica Hrvata, te se je to kratko vrijeme uz pomoć oblasti i djaka prigledalo sve, što je bilo najvažnije u francezkoj prietolnici i u najbližoj okolici. Odbor, kojemu je centrala u Beču, saku-pio je od raznih korporacija i privatnika liepu svotu od preko 6000 K, te je na taj način omogućeno skoro tridesetorici djaka, da su kano stipendisti mogli sudjelovati na tom vrlo liepim i korisnom ferjalnom putovanju. I kod nas pomogla je to poduzeće kr. zem. vlada, i. hrv. štedionica, zagreb. trgov.-obrtna komora, te neke banke i darežljivi privatnici, te su tri hrvatska učenika poslana kano stipendisti na to putovanje.

I ove godine sprema se III. putovanje u francezku Švicu, da se se upozna tamnošnja visoka kultura, prekrasni i zdravi alpski predjeli, te da se po mogućnosti učenici upute praktično u francezki jezik. Ferjalna kolonija bit će kano i dosada smještena oko Zenevskog jezera, gdje će ostati četiri tjedna. Tamo se putuje preko Beča, dočim će povratak slediti preko Švicarske i Beča. Putovanje zajedno s ob-skrbom u Švicarskoj stajat će za pet tjedana oko 400 K. Priključiti se mogu svi djaci iz Hrvatske i Slavonije, Bosne i Hercegovine, Dalmacije i Istre, no predmnjeva se bar neko poznavanje francezskog jezika. Prijave se primaju do 15. lipnja i to kod člana centralnog i hrvatskog odbora prof. dra. Franje Bučara, Zagreb, Josipovac br. 19, kod kojega se dobivaju i štampani ilustrirani programi uz marke od 40 fil. Do sada su u to ime poklonili: I. hrv. štedionica K 200. Trgovačko-obrtna komora u Zagrebu K 100, grof dr. Theodor Pejacevich K 50, Eskomplna banka K 50. Kreditna banka K 30, Guido vitez Pongratz K 25, Drag. pl. Gvozdanović K 25, barun Dragan Turković K 20, VI. pl. Hal-per-Sigetki K 10 i Tvoronica sapuna K 10, na kojim se pripomoćima za hrvatske stipendiste ovime odbor za srednjoškolsko putovanje u francezku Švicu najtoplije zahvaljuje, te preporuča i drugim mogućnicima i korporacijama, da podupru taj vrlo liep i poučan i koristan podhvat za obćenitu naobrazbu hrvatskog naroda.

Gospodarski pregled.

Lihvarstvo.

Najvažniji čimbenik proizvodnje jest svakako kapital, pače on je temeljni njezin kamen, na kojem počiva sva zgrada. No često biva u životu i svijetu da proizvođa-telj, pa mu kakova bila ostala njegova do-bra svojstva, ipak mu ponestane ili nedo-teče kapitala, koji mu je za proizvodnju neophodno nuždan. On mora na svaki način da taj potrebujući kapital nabavi, da ga namakne, misli li svojim proizvodnjem pro-siiditi. Ovakovi slučajevi dandanas veoma obični i česti u poslovanju stavljaju u jednu liniju producenta sa kapitalistom ili zgod-

nije rečeno ovakovi slučajevi spajaju i do-vode u savez produkciju sa kapitalom.

Nego pošto nitko ne će dandanas da išta bez kakove protuusluge učini, u ovom slučaju glavničar je doduše spreman da dodaje u susret proizvođačitelju i da mu dađe zadržanu svotu, ali vuče da njegov posu-djeni kapital bude vuкао odatle kakovu korist.

Na ovaj način nastalo je potraživanje kamata: Dandanas ovo potraživanje kamate u očima svijua nas sasma je prirodna stvar, jer i ista moderna nauka o narodnom go-spodarstvu veli da su kamate jednostavna ali skroz opradana nagrada za uživanje tu-djeg pozajmljenog kapitala. Ovaj način po-krivanja svojih potreba sa uzajmljenim na izvjesno vrijeme tuđim kapitalom stara je stvar i već Aristotel nedvoumno razlaže o pravednosti odnosno kamata. Na jednako stanovište postavilo se još u srednjeg vijeku isto kanonsko pravo dok kod gotovo svih država vidimo uvadjanje tako zvane ka-matne takse, koja je u početku imala svoj limit od 5%. Ovog recimo zakona svi oni, koji su se onda bavili podijeljivanjem ka-pitala morali su da se skrupulozno drže označene kamate, jer u protivnom slučaju državna vlast to nepovlašteno prekoračene kamatne granice smatrala prostim odiranjem nevoljnog dužnika, dočim vjerovnik bio je svugdje susretan najvećim prezorom. Ova rana ljudskog društva u toliko se počela širiti, da su malne sve države bile nekako prisiljene, da se malo potanje pozabave njenim očišćenjem i djelomičnim ozdravlje-njem, te su izdale pot raznim formama razne zakone, dosta stroge, kojima je bila svrha, da svoje državljane, kao eventualne dužnike, spasi od pogibelji, koja im prijeli sa strane profesionalnih lihvara ili kako ih naš narod nazivlje kajšjara.

No sva dobra nastojanja državne vlasti nimalo ne pomogloše i rana se sve više ši-ri-la, jedno zlo je radjalo drugim. Napredak čovječarstva, koji je uvjetovao u sebi i na-predak u poslovnome svijetu, kad nakon otkrića Amerike obrt i trgovina silno procvje-taše, nastade veliko potraživanje do onda može se kazati bezkorisnog ležećeg kapitala. Ova okolnost urodila je jednim rdjavim biljegom, jer su i iste državne uprave bile usiljene, da, svrhom promicanja svojih in-teresa, pozajmljuju izvjesne sume i kod sklapanje istih državnih dugova prekoračile uzakonjenu kamatnu taksu. Na taj način sve stroge mjere uperene proti lihvarstvu još za onda postadoše ovim korakom sa-mih državnika ilozornim, a i isti se ljudi uvjeriše da lihvarski zakoni sami jedno-strano ispunjuju svoju zadaću. Nego na-stade još jedno zlo. Videći se glavničari prikračeni u svojim interesima veoma ni-skou tarifom, ustegoše se od davanja od-nosno ukamačivanja kapitala svojih, jer su inače mogli da ih na drugom mjestu kud i kamo unosnije upotrebe ili ulože a da im ujedno ne zaprijeti ni najmanja pogibelj, da uložena glavnica bude izgubljena. Čudno-va ovo poimanje o odnošaju izmedju vjerovnika i dužnika u nekim državama do-vede do toga, te potpuno izčeznuše lihvar-ski zakoni. U Njemačkoj su bili ti zakoni konačno dokinuti godine 1867 a odmah godine 1868 dokine ih i Austrija. Dokinuo zakona o lihvi urodi opet rdjavim plodom, jer kajšjarsvo počne opet da cvjeta u svim

krajevima. Uvidilo se odmah da ova mjera nije prava i da je država veoma pogriješila prepuštajući vjerovniku i dužniku, da oni izmedju sebe, dakle obostrano ugovore vi-sinu kamatnjaka odnosećeg se na pozaj-mljeni kapital. A jer dužnik obično u ve-likoj nevolji ne računa sa kamatnjakom ili ako i računa, ali ga pritisak s druge strane silni da pridigne potrebujuću glavnicu uz koju mu dragu dobit, to smo došli dotle, da se dužnik sasma prepustio u lihvarve ruke i ovaj je po mlloj volji odirao s njega kožu. I tako je lihva n. p. u Galiciji u Bu-kovini preotela silan mah tako, da je drža-va na bezbrojne tužbe i strahovite pri-mjere opet god. 1877 oživila lihvarske za-kone, pače i pooštrila ih. U Njemačkoj pak godine 1880 također po primjeru Austrije uvedoše dokinute zakone, dok godine 1893 znatno ih pooštrise. Iz svega ovoga jasno proizlazi da su zakoni proti kajšjarsstvu do-duše suvišni ali i da praksa nikako i ni-pošto ne može bez njih biti, a razlog tome leži u činjenici da uvijek je bilo ljudi koji nastoje da izrabe momentanu nevolju i oskudicu ljudi, sa kojima su u dnevnom sa-obračaju.

Kriminalističko iskustvo nas uči i kaže nam nedvoumno, da od prevare, kojom se lihvarstvo odlikuje, strada najviše onaj na-rod, koji se nalazi na niskom stepenu na-obrazbe, jer takav narod ne ima ni pojma o ogromnoj razlici izmedju naravnog i fi-nancijsalnog gospodarstva. S druge opet strane čovjek nenaobrazva na ponajveća težak u pitanjima pozajmljivanja kapitala vrlo je slab računđija i ne pojmi, da u momentu svoje potražnje imade posla sa čovjekom, koji umije da izrabi ne samo njegov gospodarstveni ali i psihološki mo-ment. Nego ob ovom u drugi put.

Balkanac.

Kako se je Skadar predao.

Talijanski novinar, Gino Berri napi-sao je vrlo opsežan izvještaj o Skadru, posljednjih dana njegova života u turskim rukama. Do tog zanimivog izvještaja za naše čitatelje prenašamo:

Svršeno je, Skadar je pao. Glad i pomanjkanje municije, dva jaka saveznika Crnogoraca, predali su ga u ruke nepri-jateljelu. Pao je uslied nesavladive fatal-nosti prilika, pao je uslied jedine sile, koja se ne može pobjediti oružjem. To je predaja, ali nije poraz, to je točan do-lazak časa, kojeg nije moglo ništa više zadržati. I zaista laskanje i sredstava sva-ke vrsti, kojima se uteklo zapovjedništvo u prošlosti, prikrivalo su samo da se približava konac, ali ga nisu mogla pot-snuti. Kad je valija prošlog ponedjeljka poslao šefa svog generalnog stožera u crnogorski glavni stan, da ponudi predaju, imao je prazne magazine, a predsjednik gradske občine saobćio mu je da je do-sada umrlo od gladi 380 građana.

Čini se, da je u početku crnogorska komanda stavila neprihvatljive uvjete, te je šef generalnoga stožera zatražio rok od dvadeset četiri sata.

— Niti dvadesetčetiri minute — od-govorio je general Janko Vukotić, — zna-jući sada teške prilike, u kojima se grad nalazi. — Ako prekinete pregovore, navalit

vencije; sjetite se da oni, ponosni sinovi slave i nekadanje veličine, i sada reku za parobrod, kad odozgo ide: „Dolazi iz Dal-macije"... pa ćete shvatiti koliko samo psihologije leži u samom onom upitu!

Nu uza sve to dr. prof. Vukić usu-djuje se tvrditi: „Psihološko je crtanje kod Šimunovića staro, otrcano (!) i obično, bliđe do, protuslovno, nedovoljno objašnjeno". — To vam je čitava arnautska litanija!

Po njemu su i „Počila", „bez sumnje loša stvar", pa se on doista čudi kako je to moglo biti nagradjeno. I mi se doista čudimo kakvo takve bezmislice i kontradik-cije more pisati jedan profesor sa visokih škola i čitajući sve to sa začudjenjem nad njegovom „kritikom" klićemo: *Hic Abdera!*

Evo vam i još jednog „kritičarevog" proturječja; on piše da je doznao, da je Šimunović na poziv Drechslera „Počila" skupusio i skratio od zasnovanog romana „Jezgra". Pa dok prije govori, da se kroz čitava „Počila", „razvlače kroz izlišne scene", malo iza toga žali, što ga je „djavo natan-ćao" da namjesto romana „Jezgra" dade skraćenu novelu „Počila".

„Djavo ga natanćao rekoh, jer na taj način ne dobismo ni pristojne novele, a iz-gubismo jedan ovelič roman iz Šimunovi-ćeva pera".

Osim toga, što g. profesor Šimunovi-ću poriče snagu i kulturu za dobru izradbu

stost, da za „shvaćanje toga (našega) života treba duboke kulture, a toga kod Šimuno-vića nema" (!?) Rada bih da nas g. dr. prof. uputi: kod koje bi se universe trebalo opso-bobiti a da bude netko dorastao opisati život naših gradova! Apokalipsu svoju o „Tuđincu" dr. prof. svršiva prigovorom piscu, da je nemoguće „opisanje gradskog salona u koji za pravo ni zavirio nijesi?"

Moraće se na onakve budalaštine no-gom krstiti tko zna da je otac Šimunovićev bio učitelj, da mu je žena učiteljica iz Du-brovnika, a da on baš živi kao profesor u Splitu, te da je suviše neke detalje svog romana pisao i to u samom Dubrovniku... Nu on je slijep i gluhi, pa nema kulture, te još nije dorastao da razumije život naših dalm. gradova... Ja sam pako i previše uvjeren, da je Šimunović za to pitanje i od-već kulturan. Nu gosp. prof. se i u tom, po svom običaju, poriče, pa na drugom mjestu iste „kritike" kaže: „Kakvom li fi-nom ironijom spisuje žuta i voštana lica naših varošanača, te njihove stanove s ne-čistim ulazima...", a to opet uza sve to što ne pozna kulture i života naših gradova!

Kad on Dubrovčnin Tuđinca pita: A otkud ste Vi, gospodine, divno je ozna-čen duh Dubrovčana. Oni su ni Srbi, ni Hrvati — ako se je moguće ovako izraziti — već Dubrovčani. Gledajte njihov govor, njihovu i danas trgovinu i društva bez sub-

svaki učitelj crtanja mogao misliti da je slikar! Pravi estetičar je donekle isto što i umjetnik, samo što on ljepotu zamišlja i razumije, a ne može da je uvijek izrazi u onakvu obliku. Zato vidimo da su u nas najtemeljitiije kritike napisali dr. F. Marko-vić, Vraz i Kršnjavi, koji su također bili i sami majstori u struci, koju kritizovahu.

Nadalje g. dr. prof. Vukić veli da Šim-unović s „Tuđincem" nije uspio, da je to „promašeni pokušaj". Ni to ne stoji. Makar se taj roman nekima ne svidjao, on je ipak vrsno psihološko djelo. Ne da se poreći, da priroda ne stvara ljudi čudnih, bolesna duha, pravih karikatura prama idealu čovjeka. Ako pako to narav stvara, tko će zabraniti umjetnicima kojemu drago stučke da ih prikaziva?! Zar i Hamlet nije duševni bolesnik baš kao i Turgenjevlev Rudjin? Zar nijesu Tenier i Velasquez ubrali najveću slavu slikajući Judjake, pu-šaće i pijanice?! Ili zar nije na zadnjog svjetskog rimskog izložbi I. Zuloaga dobio prvu umj. nagradu unatoč tome što su lica njegovih slika kao na pr. „Seoske mudrice", „Stara Kastilija" i t. d. skoro prave kari-kature. Obrazloženje toga može g. prof. dr. naći i u Aristotela.

„Kritičar" nadalje veli da Šimunović u „Tuđincu" nije uspio, jer da je život u našim dalmatinskim gradovima doista ču-dan, pa opet upada u svoju običnu zadr-

čemo s najvećom silom, bez ikakove brige za građane. Kod Stoja i Bardanjola sabrano je sadamnaest tisuća Crnogoraca t. j. sva snaga, sva krv, sva nada naše zemlje. Možete biti sigurni, da ćemo ovaj put pobijediti i vaša odgovornost, što ste htjeli ovakav poraz, u prilikama, u kojima se nalazite, bit će teška.

Turski parlament se uvjerio, da je podesno popustiti, te se vratio na carinaru sa prijedlogom Danilom, generalom Vukotićem i ministrom Plamencom. Pregovori su se nastavili s intervencijom Essad-paše.

Ugovor predaje diktirao je prijestolonasljednik Danilo, zapovjednik crnogorske vojske, s dostatnom velikodušnošću. Imade petnaest točaka na tri stranice protokola, nosi današnji datum te je potpisan od oba zapovjednika. Turcima je dozvoljena čast oružja; oni mogu odneti sobom i mitraljeze, gorske i poljske topove kao i brzo-metne topove. Svatko tko hoće može poći za četama, makar i s oružjem. Oni koji ostaju, amnestirani su i radi borbe protiv Crnoj Gori i radi špiunaže. Zajamčeno je poštovanje običaja i vjere i nepovredivosti osobe. Turski bataljuni bit će ispraćeni od jednog crnogorskog generala i nekoliko časnika. Ustaljeni su i satovi, u koje imaju Turci sukcesivno ostaviti pozicije.

U 9 sati u jutro, na Tarabošu, na prvoj ostavljenoj poziciji, zalepršala je crnogorska zastava, jedan za drugim dolaze odredi od Stoja i Bardanjola, koji se svi sabiru na Tepe.

U 8 sati odstupio je Essad-paša definitivno tvrdjavu, koji je sad svu crnogorskim rukama. Ova će svečano ići u grad sa pet bataljuna.

Crnogorci na Tarabošu.

24 travnja.

„Na Tarabošu su Crnogorci“. Tako svi govore jedan drugome, da se uvjere, je li to istina. Toliko se puta tome nadalo ili ga se bojalo, ali sada je istina. Skadran i velikom broju poiaze na Bazar da vide vlastitim očima; promatraju bokove pećine, na kojima vrve današnji pobjednici. Ovi prvim časovima svoje radosti nisu mogli da suzdrže udivljenje za neprijatelja, koji se na vrhu brda držao čitav kroz šest mjeseci. Ali s kakovim sredstvima! Sa kakovim utvrdama! Nikakvim: Dva ili tri reda šanceva, nešto tvrdjavne ograde, ali najviše od zemlje. Najbolja obrana Taraboša bijahu prsa vojnika.

Silazeći dolje na Barar Crnogorci su se sastajali s turskim vojnicima, koji su polazili do mosta od čamaca da otidju; zastajali su, da izmijene nekoliko riječi; Crnogorci su im davali komade bielog kruha, a Turci su zahvaljivali i uzvraćali dar cigaretom. Često su si neprijatelji od jučer pružili ruke.

Tužan odlazak turske posade.

Kasnije nakon podneva, Turci su se redali niemi, izmučeni, a čini se i potišteno od žive boli. Odilazili su sami, bez pozdrava pučanstva, za koje su se borili

romana, kako on može žaliti, što je od čitava romana „razvukao“ manju novelu: jer ako je „Pojila“ kao novela skroz razvučena, što bi istom od te razvučenosti bilo, da je onu novelu po prvom svome naumu razvukao na čitavi roman! — Sva se je kritika izrazila najvećim priznanjem i pohvalama o Šimunovićevim opisima. Zanimivijih opisa od njegovih teško je naći svoj svjetskoj književnosti. Velebni oni opisi, divno ono nastrosenje! Tko da od nas zaboravi opis sela Mrkodola, monastirske uvale Drage, sinjske alke i t. d.? Takvih spisa u našem jeziku ne bijaše, a ja ih boljih u nikakva pisca nijesam čitao, nu uza sve to dr. prof. Vukić piše:

„Priznajem da imade između Šimunovićevih opisa doista divnih, ali imam opaziti, da većim dijelom boluju od jedne mane. Šimunović pri opisivanju ne umije birati, te opisuje detalje, koji čitaoca ni najmanje ne zanimaju.“

Iza „Mrkodola“, „Duge“, i „Mulike“ čuvši da Šimunović piše roman mnogi u misliše djelo iznad ljudske moći. Ja sam, i ako Šimunovića lično ne poznajem već u naprijed znao da on boljeg djela od onih ne će napisati, jerbo je uopće govoreći to nemoguće, jer bi takva djela bila izvorna i uzorna u svoj svjetskoj književnosti, a takva što je odveć i besmisleno tražiti.

Prva Preradovića štampana pjesma „Zora puca“, Tresića „Kod Tegetovljeva spomenika“, Kranjčevića „Noć na Foru“

i žrtvovali. Za njega su bili gotovo uništeni, bez kruha, kao na koncu života; za njega je od izabranih nizama, koji su došli u broju od četiri tisuće, odilazilo četiri stotine. Za sve to nije im nitko hvalio, niti kretom ruke, niti pogledom, a niti barem svojom prisutnošću. Nisu još prešli praga skadarskoga, a već su bili zaboravljeni.

Dok su Turci ostavljali grad, pučanstvo je malo po malo izlazilo iz kuća, kupilo se po ulicama, te bilo zadovoljno, što se riešilo bombardovanja. Nekoliko stotina biednika dalo se na plienjenje vladinih zgrada; tužan ovaj prizor prestao je kasnije. Iz velike vojare, iz praznih bolnica odneseno je sve, pa i ista krila prozora i rešetke na ulazima. Po ulicama su onda sve to razbojnici prodavali za smiješne cene, samo da se svega rieše i da mogu ići opet plieniti. Sjedište sudišta, sazdan od drva, bijaše gotovo sve uništeno, zajedno s arhivom, dokumenti su u svježnjevima razasuti i pogaženi od mnoštva, koje je s najvećom radošću sve razaralo.

Prema ugovoru o predaji Crnogorci imaju u koloni ići u grad, ali prizor na koji se pučanstvo pripravljalno, gotovo je posve izostao. Sustalost četa i potreba da se odmah posjednu pozicije, zapriečiše svečani ulaz pet bataljuna sa Bardanjola. Crnogorci su ušli u grad raštrcano, izuzev jedan bataljun, kome su jašili na čelu generali Martinović i Vukotić. Doček je bio udvoran: oba generala primili su mnogo pozdrava, na koje odgovarahu uljudno. Na Seraju je crnogorska glazba završavala narodnu himnu: malo iza toga došla je kršćanska glazba, koja je odigrala nekoje koraćenke. Ali publika nije oduševljeno sudjelovala u aklamacijama vojnika: prisustvovala je kratkom prizoru više od znalčnosti; ali ni Crnogorci nisu više tražili od ovih, koje su još preksinoć bombardovali.

Možda će se raspoloženje promijeniti — govorio mi je jedan časnik, koji nije krio hladnog dočeka. Tko zna? Možda. Taj svijet ne daje mnogo važnosti politici, a prema događajima pokazuje resignaciju. Pravi patriote u brizi su za sudbinu grada. Vidio sam večeras jednoga od njih u dvorani Hotel Europa, samoga, za nišljemoga, u jednom kutu, dok su u dvorani pjevali Crnogorci. Približio sam mu se i rekao:

Čini se, da će Skadar ostati autonoman.

On mi se malo nasmijao, kao da mi zahvaljuje na nakani, da mu donesem dobru vijest. A onda pokazujući na Crnogorce reče:

— Ovi su ušli, da dementiraju vašu viest. Uostalom — nastavi s gorkom ironijom — ovi čestiti mladići su vrijedni, a mi koji nismo, treba da smo počasčeni njihovim društvom. A onda čini mi se, da su postali bolji.

Ulaz prijestolonasljednika Danila u grad.

25 travnja.

Najavljeni ulaz princa Danila obavio se službeno jutros, premda je on već bio jedan dan u tvrdjavi. Sad je on ušao,

ostadoše uvijek ponajljepše njihove pjesme.

I u slikarstvu je isto: Mašić je dao svoje dvije najljepše slike u dobi od dvadesetak godina, Medović je učinio svoj „Bakanal“, Bukovac „Isus dozivlje malu dječicu“, Siemiradzki „Neronove žive baklje“ — svi u početku svoje umjetničke karijere, pa i kasnije tih svojih djela uopće ne natrikriše. Isto će biti i sa Šimunovićem.

Unatoč Vukićevoj tvrdnji: „Šimunović nije još stvorio tako jaka i snažna djela, što bi značilo puno u našem literarnom životu i kojim bismo mogli stupiti pred strani svijet“, posve temeljito možemo kazati: Šimunović je naš najveći pripovjedač, originalan, snažan i divan; boljih opisa teško je noći u svjetskoj književnosti. Da njim možemo stupiti pred strani svijet svjedoči najbolje to da je vas njegov „Mrkodol“ u finom izdanju preveden na češki, neke stvari na njemački, a „Mulika“ uz najveću pohvalu na ruski.

Kamo sreće da nam Bog dade što više ovakvih pripovjedača, a što manje vrtoglavih, nesposobnih i zlobnih „kritičara“...

Na koncu ćemo spomenuti još i to, da je vrlo žalostno i po „Novi List“ veoma mizerno te češće otvara stupce ovakvim „kritikama“, koje su drske i uvredljive za vrijedne pjesnike i pisce, dok s druge strane tiska panegirike o tako zvanim „pjesmama“ g. Čerine i sličnih. Ne bi to smio činiti radi same svoje reputacije.

praće i od čitavog generalnog stožera, pod crnogorskom zastavom, da primi oprostni pozdrav Essad-paše, koji je još ostao u gradu sa četam generalnoga stožera i sa adjutantom.

Točno u deset sati pozvala je trublja na pozor četu, koja je bila poredana uz put, koji vodi ispod Taraboša do utvrde. Malo iza toga sadje Danilo sa brežuljka i podje prema carinari. Publika je bila dosta brojna. Vojnička glazba je na ulazu preko mosta Bojane intonirala crnogorsku himnu, a Danilo je pošao naprijed pod sjenom crnogorske zastave. Jaši na bijelom konju drži se ponovno, te energičnom gestom pozdravlja čete. Slijede ga generali Martinović i Vukotić, princ Petar, ministar Plamenac te drugi generali i odličnici, jedna četa časnika i odred od petnaest konjanika. Povorka kad s: razvila uz most Bojane, bila je slikovita i pozdravljali su je mnogi burni: „Živio!“

Od Bazara pošao je princ u tvrdjavu i došavši kod praga sjašio je. Malo iza toga sastao se s Essad-pašom koji je bio vrlo blijed i imao uza se samo dva časnika. Priestolonasljednik i paša pružili su si ruke. — Možete misliti — reče Essad-paša — kako sam ožalošćen u tom času, u koin čujem mili glas mrtvih, koje ostavljam u toj zemlji. Ali uza sve to sam utješjen, što sam pobjeđen od hrabrog neprijatelja, najjunačkijeg, što ga ima na svijetu.

Danilo je kavalirskom gestom odmah odgovorio:

— Ne može biti žalostan onaj koji je svijestan da je izvršio svu svoju dužnost a vi ste ju ispunili velim vam to ja, koji sam bio vaš ustrajan neprijatelj ali i vaš poštivatelj. Divio sam se i vašim časnicima, koji su se svi uvijek junački borili.

Nakon nekoliko minuta razgovora pod sjenom lisnatoga stabla pozdavi je Essad-paša princa i njegovu pratnju te izašao iz tvrdjave praćen Vukotićem i Plamencom. Ovi su se nakon kratkog praćenja oprostim pa dok je Essad-paša u tišini nastavio svoj put prema dolini Zadrime, to se nad njim već zalepršala crnogorska zastava, i pratile ga bučne ovacije, poklici „živio“ i pucanje topova sa Taraboša i utvrde.

Crnogorska je zastava izvješena na tvrdjavi uz lijepu vojničku ceremoniju. Kad je pred njega donesena zastava, princ Danilo, obkoljen od časnika i vojnika pozdravio je ju ovim riječima duboko tronut:

— Tude budi usadjena, o naša zastavo; reče on — draga zastavo, koja si tražila od nas toliko žrtava, ovdje budi usadjena i ovdje ćeš ostati. Ti nas sjećaj palih naših drugova i njihovih pogleda; njihove su se oči, prije nego će za uvijek ugasiti, podigle k tebi kao za posljednji zavjet. I na taj zavjet svakoga od palih drugova zakleli smo se, da ćemo te uvijek poštivati i braniti, s najvećom ljubavlju za te, i s najvećim prezirom našega života.“

Ove riječi izražene tegotno, popraćene jecanjem, izazvale su oduševljeno „Živio“. Princ Danilo odnesen je od svojih časnika u triumfu. Princ se još neko vrijeme zadržao u tvrdjavi, a onda sišao na Bazar, i ukrao se na „Neptun“ za Rijeku.

Iz grada i pokrajine.

Osječko operno-operetno društvo.

Ostavilo nas je ovo vriedno društvo, koje je gradjanstvo toliko dana zabavljalo svojim umjećem. Pod dojmom smo zastanka i eto danas o njemu pišemo, žaleći, da nas je moralo ostaviti tako brzo; ali se nadamo, da ćemo ga opet čuti i vidjeti u našem gradu dođude sezone, i opet se s njime veseliti i opet uživati, slušajući ga!

Zadnje dane društvo je davalo dvie opere i dvie operete, i to: „Hoffmanove priče“, „Barun Trenk“, „Boccaccio“ i „Barun ciganin“.

Pišući o društvu nije potreba spominjati svako lice, jer bi to bilo predugačko, a sada, kad nije med nama, bilo bi i suvišno. Kad kažemo, da je cijelo društvo u svojoj cjelini, veoma dobro; kad naglasimo, da je pjevački zbor i orhestar, kojim ravna g. Paulsen, u svakom pogledu, savršen, rekli smo sve što imamo da rečemo, te može biti na diku i društvu i svim pojedinim članovima u njemu. Nego ipak valja nam spomenuti i u ovom osvrću nekoja lica tog društva, koja su se najvećma istakla i koja će nam najviše ostati u pameti, a ta su: gospojice Aschenbrenner, Grosz, Makušinska, Kocian i Hervoić, te gospođa: Mitrović, Vuković i Lubin.

O gospojici Aschenbrennerovoj mi

smo dosta govorili, pa ne bismo rada da se ponavljamo. Njezin krasni, milozvučni glas, njezina nada sve uvijek lijepa igra, prirodna i nikad prisiljena, uvijek duboko osjećana i proučena djeluje na publiku do zanosa, što je najboljim dokazom, da ju je ova razdragana u „Hoffmanovim pričam“ kao Olimpiju triput pred zastor zvala i obdarila burnim pljeskom. Vokalizacija, kojom gospojica izgovara svaku pojedinu rieč, najbolje se očitovala u opereti „Boccaccio“, kad je na talijanskom jeziku pjevala onu divnu ljubavnu pjesmicu! Kad se uzme u obzir, da Aschenbrennerova ne poznaje jezik talijanski, ta njezina odlika još veća otkrače. Ona jedina posjeduje pravi operni glas, pa je golema šteta, da se ovakav talent uopće bavi operetom. Glas gospojice Aschenbrennerove dao bi se školom još veća usavršiti, a da manje pjeva, bio bi joj od mnogo jačeg efekta.

Gospojica Groszova, koja je za gostovanja u našem gradu, uz gospojice Aschenbrennerovu i Makušinsku najvećma igrala, odlikuje se zvonkim, čistim glasom, punim miline i svježosti. Igra joj nije uvijek jednaka, zato su joj nejednake i kreacije. Na pozornici je gdjekada previše prpošna, nu gospojica Groszova kao operetna pjevačica ima sve uvjete, da bude uz posvemašno i zdušno posvećenje kazalištu, veoma dobra umjetnica.

G. Makušinska također zaslužuje osobitu hvalu. Njezina je igra uvijek stalna, glas joj je uvijek jednak i mio; premda mnogo igra, riedko kad se opazi na gospojici umor ili klonulost. Ona zna svoje i manje partije podignuti do velike zanimivosti.

Za ovim trima dolazi gospojica Kocian i Hervoić. I one su vrlo dobre pjevačice te ih je trebalo ovom prigodom istaknuti.

Gospodin Mitrović umije na momente zanijeti publiku. On je pravi lirski tenor. Igru nadoknadjuje ljupkim i milim glasom, koji je u visinam veoma dobar. Osobito se dopada g. Mitrović kad pjeva ljubavne melodije, u koje se znade gdjekada uživiti i preko očekivanja.

Što rekemos o g. Mitroviću može se reći i o g. Lubinu. Oba su dobri lirski tenori, kojima dakako treba još škole, da se usavrše.

U jednu rieč: društvo cjelokupno zaslužuje svaku hvalu i priznanje i mi ćemo se dugo sjećati liepih dana, dok je društvo med nama boravilo.

Želimo mu međjutim, da krasne uspjehe svog umjeca, koje je pobralo u Opatiji, Splitu i Dubrovniku, pa konačno u našem Šibeniku, pobere i u šehar-Sarajevu te mu od srca na uspjesima čestitamo!

Naš list nije mogao izaći u utorku zbog duhovskih blagdana, za to danas izlazi snabdeven nešto višim materijalom.

Sastanak. Jučer je bio u našem gradu u biskupiji sastanak svećenika u prisustvu biskupa presv. Luke Pappafave. Doznaje se, da se taj sastanak bavio političkim odnošajima u Dalmaciji. Zaključci nisu poznati. Nego rek bi da podpune jednostnosti nije bilo. Čujemo da će u novinam izaći jedan zaključak toga sastanka. Da nam je taj zaključak bio dostavljen mi bi ga bili objelodanili, o ovako kad ga budemo čitali, reći ćemo svoju posve otvoreno i iskreno.

Osobna viest. Dr. A. Alfirević putuje. Bio je ovih dana u Drnišu, zatim se zadržao u Šibeniku, pa pohitio i do Vodica. Čujemo da se politička vlast radi toga uznemirila, pa kažu da je Dr. A. Alfirević u opasnosti da bude radi političke agitacije pozvan na račun kod gosp. poglavara Scilvasa ili čak i namjestnika.

Izlet učenica obrtne škole u Splitu. Danas su došle na izlet iz Splita u Šibenik jutarnjim vlakom učenice III. razreda obrtničke škole (sekcija 21), njih 28, vodjene od svojih nastavnica i od prof. Dinka Šimunovića našeg čuvenog književnika. Na zamolbu ovoga bio je izletnicama pri ruci obć tajnik i druga gg. obć činovnici. — Obadjoše tvornice mraza, tkale i prediva vlastnosti gosp. P. Rore i dr. te je upravitelj tvornice g. J. Skorkowsky s osobitom predusretljivošću protumačio učenicama svaku osobitost i potankost radnje. Obadjoše zatim u Crnici tvornicu karbida i umjetnog gnojiva društva „Sufid“, gdje im također bi izkazana izvanredna pažnja. Na 1¹/₂ sat popodne krenuše tenderom „Schwarzenberga“, dobrovoljno ustupljenim od dotičnog zapovjedništva, a Skradin, odatte u Krku, gdje rezgleđaše sve zanimivosti i znamenitosti na divnom slapu. Na povratku iz Krke uzadjoše na Šubičevac, da se nauživaju ljepote okolice Šibenske, a popodne vlakom vratiše se u Split, zadovoljne i vesele, štđ im je uspjelo po krasnu vremenu

pregledati tako liepo naš grad, koji ih je silno zanimao.

U fond „Slobodne organizacije liečnika kraljevine Dalmacije darovao je veleuč. g. dr. Filip Colombani K 5—, da počasti uspomenu pok. prof. Antuna Nisiteo.

Izpravak. Primamo:

Nije istina, da se je bila povelala kakova akcija za rehabilitiranje moje osobe. Nije istina, da sam ja bio upleten u zadruzi „Jadran“ bud sam, bud sa mladim Chavrakom.

Nasuprot je istina, da za akciju za rehabilitiranje moje osobe nisu postojali a niti ne postoje ma kakovi razlozi, pošto proti meni ništa predležalo nije a ni danas ne predleži. — Zagreb, 10. svibnja 1913. — Veleštovanjem Dr. Ivo Franch.

Naši brzojav.

Rusija za Srbiju u sporu sa Bugarskom.

Beograd, 15 svibnja. Ovdje se svak nada, da će Rusija u sporu Srbije sa Bugarskom uložiti sav svoj upliv eda se pitanje rieši u korist Srbije. U tu je svrhu pred dva dana odputovao ruski poslanik Hartwig u Petrograd. Srbija bi imala dobiti sva one teritorije, koje je zauzela u ratu srpska vojska. Dakle i Bitolj.

Srbija odlučna u svome zahtjevu prema Bugarskoj.

Beograd, 15 svibnja. Vladi blizu stojeći krugovi izjavljuju, da se neistinite viesti, po kojima bi se Srbija podvrgla sudu Rusije i u negativnom slučaju u sporu sa Bugarskom. Bugarsko stanovište ne može se ni pod koji uvjet prihvatiti sa strane Srbije, jer bi to po nju značilo odreći se svega što joj po pravici pripada.

Turskoj se žuri.

Paris, 15 svibnja. Porta je naredila izvanrednom opunomoćeniku Hakki paši, da čim prije potpiše preliminarri mir.

Raspust galičkog sabora.

Beč, 15 svibnja. Jučerašnja „Wiener Zeitung“ objelodanjuje kraljevo ručno pismo, kojim se raspušta sabor Galicije i raspisuju novi izbori.

Demonstracije protiv klerikalnih akademičara.

Gradac, 14 svibnja. Članovi katoličkog akademskog društva „Karolina“ doživili su jučer burnu demonstraciju od akademičara liberalaca, tako te usljed demonstracije moradoše odustati od izleta na automobilima.

Visoki gosti u Beču.

Beč, 14 svibnja. Jučer su stigli u Beč: princ Vilim Hohenzollern, brat bavarskog prijestolonasljednika, te njemački državni tajnik von Jagow.

Tuga na Cetinju zbog predaje Skadra.

Cetinje, 15 svibnja. Jučer, kad se je imao predati Skadar u ruke velikih sila, bila je neopisiva tuga i na dvoru i u narodu. Odjek tuge čuo se i u Beogradu, gdje je list „Večernje Novosti“ pozvao gradjanstvo, da u znak žalosti priredi manifestacije.

Ugarska priznaje vriednost školskih svjedočba bosansko-hercegovačkih djaka.

Budimpešta, 14 svibnja. Ministar nastave Janković izdao je naredbu, kojom se djaci sa svjedočbama bosansko-hercegovačkih škola primaju u ugarske škole bez prijamnog ispita.

Diner u čast rumunjskog prijestolonasljednika.

Rim, 14 svibnja. Jučer je u čast rumunjskog prijestolonasljednika Karola bio ovdje priredjen diner na kojem su kralj Viktor Emanuel i prijestolonasljednik Karol izmjenili vrlo srdačne zdravice.

KRALJICA DAGMAR

HISTORIČKI ROMAN

ČESKI NAPISAO VACLAV BENEŠ TRŽEBISZKY · PREVEO PAVAO M. RAKOŠ

93.

Jitřenec je naglo ušutao; sjetio se svoje žene. Stresao se, kao da ga u srce ubo hladan mač. Zar nije moglo biti, da...? Niklotov našljednik nije se ni usudio, da misli o tome, što mu često puta palo na um... Lice mu poblijedilo, oči mu ispale, ruke mu drhtale kao lišće na drveću za jesenjeg vjetra.

„Za Boga, gospodine! — Ti si bolestan!... Tako iznenadno!“

„Samo da ne bude gore — gore, oče Dobrogoste!“

Jitřenec uzeo je starca za obe ruke i zagledao mu se u lice dugim, nepokretnim pogledom...

„Pravo si rekao, oče Dobrogoste... Tujinci nam zaista potkopavaju zemlju pod nogama... tujinci se već usudjuju i pod moj krov, na moje domaće ognjište. Grozna misao porodila se kod tvojih riječi u mojoj duši i hoće van — neprestano sili na jezik...“

Otac Dobrogost osjetio i topli dahi, koji je prolazio preko Jitřenčevih usnica, čutio je kako teško diše, kako mu se pod oklopmom od uzrujanosti nadimlju grudi... Poplašio ga se.

„Medju onima, koji nam potkopavaju zemlju pod nogama, jest — moja žena... moja — Jitruška! — Nenadano mi pala magla s očiju, i što sam vidio?... Bože moj, što sam vidio?“

„Umiri se, gospodine, utišaj se, dodji k sebi... lažljiva je samo slika pred tvojim očima — ništa nego lažna slika...“

„Ah da jest — jest — lažna slika!“

Jitřenec je još uvijek disao tako teško, tako duboko, a njegov dah bio je sve topliji...

„Gdje je? — Gdje je? — Hoću, da je vidim... Čujete? — Gdje je moja žena?... Hoću, da je vidim!“

Jitřenec ostavio je sobu i uputio se ravno sobi, u kojoj je živjela Jitruška.

„Moju ženu — moju ženu...!“

Sobna vrata bila su zatvorena, a Jitřenec znao je, da ih brzo otvori.

Soba je bila prazna, a i spavaća soba bila je bez žive duše... Jitřenčeva žena bila je odsutna... Već se bližila večer.

Za čas bio je osedlan konj, skočio je na njega kao strijela i kao munja odjahao je iz bukovačkog grada.

Jurio je da potraži svoju ženu — onu Jitrušku, bez koje si nebi mogao ni zamisliti svoj život.

A morao bi imati vid starog, nekadanjeg Niklotovog sokola, da bi je našao... Jitruška bila je u to vrijeme daleko — vrlo daleko od Bukovca u starom, porušenom poganskom svetištu... Bila je zagnuta od glave do pete. Niko je ne bi poznao, ne bi ni slutio, da je u tom naboranom odijelu.

„Samo tako možeš se riješiti kletve, koja će sve snaći...!“

Ove riječi govorio je starac, još stariji nego otac Dobrogost. — Onaj, koji je pred više godina na arkonskim razvalinama predao Niklotu Svautovitovu zastavu...

„Srdžba bogova jest — grozna — strašna. — Svojim očima vidjet ćeš njezine učinke... Izvršioći njihove volje smo mi — vjerni službenici Svautovitovi, nesa- vladivi štovatelji Triglava, sinovi žive odani Ladi... Čuješ li, ti kćerko, kojoj teče u žilama najstarija bodrička krv? — Ti moraš s nama, jer ćeš prva osjetiti pošljedice srdžbe vječnih bogova...“

Vlavec govorio je Jitruški najstrašnijim glasom...

Jitřenčeva žena sjedila je na velikom, mahovinom obraslu kamenu, a žrec stajao je pred njom kao najstrašniji korilac...

Vlavecovo oko zasvijetlilo sjajem bijesa.

Niklotovića žena bila je blijeda, kao da je sama Morana nad njom; oči joj se ukočile... Jitruškino lice upalo je, kao iza dugih, probdjevenih noći, kad se najviše javlja crv uzrujanosti.

Vlavec — najstariji u bodričkoj državi — šutao je i neprestano gledao je svojim bjesovskim očima u Jitřenčevu ženu, očekujući njezinu odluku.

„A moj muž?“

Ove pitanje izvilo se iz Jitruškina grla glasom, u kojem se najbolje zrcalila razrušena nutarnost mlade, od strašne bure razorene duše.

„Moj muž — ti grozni čovječe, koji si već uništio polovicu moje sreće?“

„Tvoj muž... past će... tvoj muž — mora — pasti... Sad učini, što hoćeš!“

„Moj muž... past će... moj muž — mora — pasti... A što ćeš imati od toga?“

— Što će imati od toga bodrički narod?“

„S tvojim mužem past će i krst u ovoj zemlji... I past će svaki ko će ga htjeti održati... Stara bodrička moć dići će se jos jednom...“

„Vi hoćete ponovno Lončinu...“

„Jest — ponovno — još krvaviju — —. I ti nam moraš pomoći!“

Vlavec metnuo je na Jitruškino rame svoje ruke.

„A ako vas izdam — ako otkrijem vaše osnove...?“

Vlavec nasmijao se, što je zajedljivije mogao a mladoj ženi učinilo se, da joj rame stiše klješćama.

„Ako hoćeš, možeš... Ne boj se, ni kose na glavi ne ću ti se dotaći... U času, kad se otvore tvoja usta, da izdaš naše osnove... u tom času srušit ćeš se na zemlju, na tvojim usnicama pokazat će se bijela pjena, a tvoja duša pretvorit će se u kukavicu, koja između svih pjevica uživa najmanje veselja... Iđi dakle, idi odmah i reci, što hoćemo... Naše osnove niko sprječiti ne će... Svautovitova zastava bit će razvijena kao prije...“

„Svautovitova zastava? — Ona nad Niklotovim pepelom?“

„Ona!“

„Vi ste usudili?“

„Jest mi smo razbacali njegov pepeo na sve strane svijeta... radi njegovih domova...“

Vlavec govorio je muklim glasom kao iz groba... Njegove oči bile su još uvijek uprte u blijedo Jitruškino lice.

„I njegova je duša u dvorcu svojega oca...“

„U mojoj koljevci...“

„Jest, u tvojoj koljevci... Sve znaš, uradi, kako hoćeš.“

„Muže moj — dragi moj muže — da li slutiš samo, kako sam nesrećna...“

„Bit ćeš još — i s njim — nesrećnija... Dvostruka nesreća ti je na izbor; jedna je kratkotrajna, a druga će biti beskrajna — beskrajna... Izaberi, koju hoćeš...“

A ako hoćeš, da nam daš ruku pomoćnicu, izadji za mladog mjeseca na sveto, a oskvrnjeno mjesto nekadanje Arkone. U znak, da ćeš poći s nama, ošišaj svoju bujnu kosu i spravi ju pod ova dva kamena! Medjutim nek ti se smiluju moćni bogovi...“

Nakon toga Vlavec je polako otišao.

Jitruška ostala je sama na razvalinama.

To su bile razvaline, na kojima se jednom sastao otac Dobrogost s Niklotom. Vjetrovi svakog časa oštrije i oštrije duvali su u razvaline.

A Jitruška ništa osjećala nije... Samo joj kosa lepršala po zraku neobičnim žmnom — ta kosa, koju je trebala da ošiša...

(Nastavit će se).

NOVO IZRADJENE
:: RADNIČKE KNJIGE ::

I
- SLUŽBOVNE KNJIGE -

NABAVLJAJU SE U
HRVATSKOJ TISKARI

(Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Anstrijansko parobrodarsko društvo na dionice
„DALMATIA“

uzdržava od 1. maja 1912. slijedeće
glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne
povratak svake subote u 6.15 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne;
povratak svake sriede u 6.15 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne
povratak u četvrtak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)
Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati poslije podne
povratak u ponedjeljak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska)
Polazak iz Trsta u petak u 5 sati poslije podne
povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Makarska (irgovačka)
Polazak iz Trsta svake sriede u 6 sata pos. pod.
povratak svaki ponedjeljak u 1.15 poslije podne.

Trst—Vis (irgovačka)
Polazak iz Trsta u subotu u 7 sati pos. podne
povratak svaki četvrtak 7.15 pos. podne.

„TRISSIN“.

Za moje gumene vrbce „Trissin“, koje su se pokazale kao najbolje i koje vinogradarski stručnjaci hvale, pružam jamstvo, da isti uzprkos sunca, kiše i rose, moraju 14 dana na lozi uzdržati.

U jednom kilogramu imade oko 4.000 komada.

Rudolf Oesterreicher

Beč, II. Lilienbrunnngasse 10.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavlja se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

HRVATSKA VERESIJSKA BANKA

:: PODRUŽNICA ŠIBENIK ::

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU
DIONIČKA GLAVNICA 2,000.000 K
PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU; SE - - - BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE. - - -

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SRECKE, VALUTE, KUPONE, PRODAJA SREČAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE, OSJEGURANJE PROTIV OUBITKU ŽRIEBANJA, REVIZIJA SREČAKA I VRIEDNOSTNIH; PAPIRA BEZPLATNO - - NO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - -

„CROATIA“

osiguravajuća zadruga u Zagrebu

jedini je domaći osiguravajući zavod. :: Utemeljena g. 1884.

CENTRALA: Zagreb, u vlastitoj palači, ugao Marovske i Preradovićeve ulice.

PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Rieka, Sarajevo, Ljubljana i Novisad.

Podružnica u Trstu, Via del Lavatoio br. I., II. kat

Telefon 25-94

Ova zadruga prima uz povoljne uvjete slijedeće vrste osiguranja:

I. Na ljudski život:

1. Osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti.
2. Osiguranja miraza.
3. Osiguranja životnih renta.

II. Protiv šteta od požara:

1. OSIGURANJA ZGRADA (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica, industrijalnih poduzeća).
2. OSIGURANJA POKRETNINA (pokukstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga itd.).
3. OSIGURANJA POLJSKIH PLODINA (žita, sijena itd.).

III. Staklenih ploča protiv razlupanja.

Zavodska imovina u svim poslovnim granama iznosi K 3,013.332-66
Prihod premija s pristojbama K 1,486.297-56
Isplaćene odštete od postanka zavoda K 5,624.162-96

Sposobni posrednici i akvizitori primaju se uz povoljne uvjete.

Zastupstvo za Šibenik i okolicu

VLADIMIR KULIĆ - ŠIBENIK

Pozor!

Pozor!

Gradjevni poduzetnici!

Izvrstno vapno, uz vrlo umjerene cijene
dobiva se kod

I. dalmatinske tvornice vapna
u TEPLJUHU kod Siverića.

Naručbe prima te daje potanje obavjesti

Podružnica Ljubljanske Kreditne banke u Splitu.